

PEDAGOGIKA KASBINING ASOSIY HUSUSIYATLARI ,PEDAGOGIK MAHORAT.

Ibroximova Zoxidaxon Ulug'bek qizi

Namangan viloyati Davlatobod tumani XTB ga qarshi 64-sonli

Umumiy o'rta ta'lim maktabining Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Ibroximovazoxida@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada Pedagogika kasbining asosiy hususiyatlari, Shaxsni tarbiyalash, o'qitish va shakllantirish Pedagogning asosiy funksiyasi hisoblanadi. Shaxsni tarbiyalash Pedagogika asosiy tushuncha sanalib, oila va jamiyatning barkamol shaxsni shakllantirishga yo'naltirilgan birgalikdagi faoliyatini anglatadi. Tarbiya yordamida inson shaxsining ma'naviy jihatlarini qaror toptirish ko'zda tutiladi. Dunyoqarash, e'tiqod, ezgulik, go'zallik, yaxshilik, adolatga doyr qarash va ko'nikmalarning shaxs sifa-tiga aylantirilishi tarbiya yordamidagina amalga oshirilishi haqida so'z boradi.

Pedagogika kasbi professional "inson shaxsi" da alohida o'rin tutadi. O'qituvchilarning ijtimoiy funktsiyalar bo'yicha faoliyati, shaxsiy fazilatlarining professionalligi, psixologik kuchlanishning murakkabligi, yozuvchi, rassom, olimning faoliyatiga yaqin.

O'qituvchining o'qituvchisi va mahsuloti tabiatning eng noyob mahsulotidir. Bu nafaqat inson emas, balki uning ruhi, ma'naviyati, ichki dunyosi. Shuning uchun o'qituvchining kasbi zamonaviy dunyoda eng muhimdir.

O'qituvchi kasbining o'ziga xos xususiyati ularning qarashlari, ishonch, huquqlari, ularning huquqlari, o'z huquqlari, o'z huquqlari, ularning huquqlariga ega bo'lgan bolalar bilan doimo muloqot qilmoqda. Shu sababli, pedagogik mahoratning etakchi tomoni talabaning rivojlanish jarayonini to'g'ri yo'naltirish, har bir talabaga uning to'planish va manfaatlarini to'liq rivojlantirish imkoniyatini berishdir.

Boshqa har qanday pedagogik kasbga kelsak, unda xususiyatlar mavjud.

O'qituvchining faoliyatining istiqbolli xususiyatlari. O'tmish avlodlar tajribasiga ega, o'qituvchi zamonaviy hayotda yaxshi e'tiborga ega va kelajakdagi hayot konturiga tayanib, kelajakka shaxsni rivojlantirishni rejalashtirish kerak.

"Ob'ekt" pedagogik faoliyat Bir vaqtning o'zida o'z faoliyatining aktyorlari, shuning uchun o'z faoliyatini va xatti-harakatlarini tartibga soluvchi, ularning ehtiyojlari, maqsadlari, manfaatlari, qadriyatlarini va boshqalar. O'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar sub'ekti emas, balki mavzu mavzusi.

Pedagogik faoliyat guruhiga ega (jamoaviy) xarakterga ega, chunki Har bir o'qituvchi, oila, jarayon va o'quvchining ta'limining natijasini omonat qilish qiyin. Pedagogika sohasida pedagogik faoliyatning umumiy mavzusi kontseptsiyasi (masalan, ta'limni atdirishning pedagogik jamoasi) mavjud.

Ko'p funktsiyalar pedagometrining kasbiy faoliyati. Bu tabiiy va ijtimoiy muhitda bo'lib o'tadi, bu o'quvchilarni rivojlantirishda kuchli, ko'pincha boshqarilmagan omil

hisoblanadi. O'qituvchi o'z ishlarida ulardan foydalangan holda qulay ekologik ta'sirni izlashi va uning salbiy ta'siri bilan kurashish kerak.

Pedagogik faoliyatning ijodiy xususiyati. Ushbu xususiyat doimiy ravishda rivojlanayotgan pedagogik vaziyatlarni doimiy ravishda o'rganadi va baholaydi, uning harakatlarini yangi echimlarni qidiradi pedagogik topshiriqlar, yangilarni tortib oladi pedagogik texnologiyalar, o'zining pedagogik tizimini yaratadi. Pedagogik kasbda bunday fazilatlar, ijodiy shaxsiyat, mustaqilligi, yangi, kuzatuv, o'ziga xoslik va boshqa narsalarsiz qilmang.

O'sib kelayotgan yosh avlodni muayyan maqsad yo'lida har tomonlama kamol toptirish, uning ongi, dunyoqarashi, e'tiqodini o'stirish, xulq - atvorini tarkib toptirish maktabgacha pedagogika fanining dolzarb muammolaridan sanaladi. Xozirgi davrda har tomonlama rivojlangan barkamol insonni tarbiyalashning maqsad yaa vazifalari manaviy boylik, axloqiy poklik, jismoniy mukammallikni o'zida mujassamlashtirgan ijtimoiy faollikni tarbiyalashni taqozo etadi. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi fanining maqsadi tarbiyachi' murabbiylarning o'z oldiga aniq maqsad qo'yishi, yosh avlodni har tomonlama rivojlangan yetuk shaxs qilib tarbiyalash uchun o'z ustida ishlashi, intilishi, izlanishi, ayollarni zamon talablari asosida tarbiyalash uchun tarbiyaning yangi usul va vositalaridan keng foydalana olish kabi tarbiyachilik mahoratini shakllantirishga qaratiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash vazifalari esa shaxsni tarbiyalash maqsadlari asosida ularning yoshiga va xususiyatlariga karab belgilanadi. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bola shaxsini har tomonlama kamol toptirish jismoniy, aqliy, axloqiy, mehnat va estetik tarbiya majmuasidan iboratdir — Bu sohada Sharq va G'arb xalqlari yaratgan ogzaki ijodiyot, buyuk mutafakkir, pedagog va olimlarning ta'lim -tarbiyaga doir ilgor fikrlarini o'rganib, tahlil qilib, barkamol insonni tarbiyalash jarayenini o'rganish biz uchun juda qimmatlidir. Ta'lim - tarbiya to'trisidagi qonun - qoida tamoyil, metod va usullarni bolalar bog'chalari amaliy hayoti bilan bog'lab, bo'lajak tarbiyachi - o'qituvchilarga urgatish hamda xalq ta'limini boshqarish va rahbarlik masalalarini chuqur urganib, bo'lajak tarbiyachilarni qanday tayyorlash muammolarini xal qilish; -Maktabgacha tarbiya muassasalarida oila bilan uzviy hamkorlikda bolalarni har tomonlama rivojlantirish ishini amalga oshirish. Bunday vazifalarda tadqiq etish birinchidan bolalar sogligini saqlaydi va mustahkamlaydi, jismoniy rivojlanishini ta'minlaydi;

Pedagogik kasb professional "inson shaxsi" da alohida o'rin tutadi. O'qituvchilarning ijtimoiy funktsiyalar bo'yicha faoliyati, shaxsiy fazilatlarining professionalligi, psixologik kuchlanishning murakkabligi, yozuvchi, rassom, olimning faoliyatiga yaqin.

O'qituvchining o'qituvchisi va mahsuloti tabiatning eng noyob mahsulotidir. Bu nafaqat inson emas, balki uning ruhi, ma'naviyati, ichki dunyosi. Shuning uchun o'qituvchining kasbi zamonaviy dunyoda eng muhimdir.

O'qituvchi kasbining o'ziga xos xususiyati ularning qarashlari, ishonch, huquqlari, ularning huquqlari, o'z huquqlari, o'z huquqlari, ularning huquqlariga ega bo'lgan bolalar

bilan doimo muloqot qilmoqda. Shu sababli, pedagogik mahoratning etakchi tomoni talabani rivojlanish jarayonini to'g'ri yo'naltirish, har bir talabaga uning to'planish va manfaatlarini to'liq rivojlantirish imkoniyatini berishdir.

Boshqa har qanday pedagogik kasbga kelsak, unda xususiyatlar mavjud.

O'qituvchining faoliyatining istiqbolli xususiyatlari. O'tmish avlodlar tajribasiga ega, o'qituvchi zamonaviy hayotda yaxshi e'tiborga ega va kelajakdagi hayot konturiga tayanib, kelajakka shaxsni rivojlantirishni rejalashtirish kerak.

"Ob'ekt" pedagogik faoliyat Bir vaqtning o'zida o'z faoliyatining aktyorlari, shuning uchun o'z faoliyatini va xatti-harakatlarini tartibga soluvchi, ularning ehtiyojlari, maqsadlari, manfaatlari, qadriyatlarini va boshqalar. O'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar sub'ekti emas, balki mavzu mavzusi.

Pedagogik faoliyat guruhiga ega (jamoaviy) xarakterga ega, chunki Har bir o'qituvchi, oila, jarayon va o'quvchining ta'limining natijasini omonat qilish qiyin. Pedagogika sohasida pedagogik faoliyatning umumiy mavzusi kontseptsiyasi (masalan, ta'limni atdirishning pedagogik jamoasi) mavjud. Ko'p funktsiyalar pedagometrining kasbiy faoliyati. Bu tabiiy va ijtimoiy muhitda bo'lib o'tadi, bu o'quvchilarni rivojlantirishda kuchli, ko'pincha boshqarilmagan omil hisoblanadi. O'qituvchi o'z ishlarida ulardan foydalangan holda qulay ekologik ta'sirni izlashi va uning salbiy ta'siri bilan kurashish kerak.

Pedagogik faoliyatning ijodiy xususiyati. Ushbu xususiyat doimiy ravishda rivojlanayotgan pedagogik vaziyatlarni doimiy ravishda o'rganadi va baholaydi, uning harakatlarini yangi echimlarni qidiradi pedagogik topshiriqlar, yangilarni tortib oladi pedagogik texnologiyalar, o'zining pedagogik tizimini yaratadi. Pedagogik kasbda bunday fazilatlar, ijodiy shaxsiyat, mustaqilligi, yangi, kuzatuv, o'ziga xoslik va boshqa narsalarsiz qilmang.

- to'rtinchidan estetik tarbiyani amalga oshiradi.

Keyingi yillarda jismoniy, aqliy, axloqiy, mehnat va estetik tarbiya bo'yicha olib borilgan ilmiy - pedagogik tadqiqotlar maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash

vazifalarini ularning psixik - fiziologik imkoniyatlarini z'tiborga olgan xolda belgilash zarurligini ko'rsatib berdi. Ular bolalar boghasining «Uchinchi ming yillikning bolasi» tayanch dasturida o'z aksini topgan.

O'zbek Xalq pedagogikasi ning taraqqiyot tarixi islomgacha bo'lgan davr xalq ped. si, islom ta'siri davri xalq ped.si, tashqi ta'sirlar davri xalq ped.si, mustaqillik davri xalq ped.si singari bosqichlardan iborat. O'zbek Xalq pedagogikasining bu tarzda davrlashtirishda xalq ruhiyati, yashash va fikrlash tarzidagi tub sifat belgilarining o'ziga xosligi hisobga olingan. Ko'p ming yillik tarixga ega o'zbek xalqi ilmiy va moddiy buyum tarzidagi dalillarga ko'ra, islom dini qabul qilingungacha bo'lgan vaqtda tamomila o'ziga xos tarzda hayot kechirgan. Olam hodisalarini o'zgacha yo'sinda tushungan va izohlagan, hayotdan boshqacha ta'sirlangan va ta'sir ko'rsatgan, tiriklik va o'lim, u dunyo va bu dunyo, ezgulik va yovuzlik, go'zallik va xunuklik, savob va gunoh, halol va harom singari tushunchalar o'zgacha mazmun anglatgan. "Avesto" asari yuzasidan amalga oshirilayotgan tadqiqotlar,

shuningdek, Selengur, Xorazm, Bolaliktepa, Issiqqo'rg'on, Chust, Rishton va Burchmulladan topilgan obidalar shundan dalolat beradi. Islom dinining qabul qilinishi o'zbek xalqining turmush tarzini tamomila o'zgartirib yubordi, uni olamning musulmonlar deb atalmish ko'p sonli qavmi bilan yaqinlashtirdi, xalqning turmush tarzi, madaniyati, ma'naviyati, ruhiyati, iqtisodi va ijtimoiy turmushiga favqulodda katta ta'sir ko'rsatdi. Ayni vaqtda, xalq o'zining azaliy milliy qiyofasini ham saqlab qoldi. Chunki u qadimdan puxta shakllangan va qat'iy amal qilinadigan udumlar, odatlar, an'analar tizimiga ega edi. Xalq islomni qabul qilgandan keyin uning yashash, fikrlash, ta'sirlanish tarzida sodir bo'lgan o'zgarishlar Xalq pedagogikasida aks etdi. Endi xalq halol va harom, gunoh va savob, taqdir, qismat, u dunyo va bu dunyo, hayot, o'lim hamda qayta tirilish borasida tamomila yangi qadriyatlarni o'zlashtirdi, ularni hayot tarziga, udumlarga, urfodatlariga, an'analarga, marosimlarga, ya'ni ped.ga aylantirdi. Bu davrdagi xulqatvor, an'ana, udum, odatlar ma'naviy turmushdagi ayni shu jihatlarni aks ettiradigan bo'ldi. O'zbek millati juda uzoq vaqg mobaynida islom dini ta'siridagi Xalq pedagogikasiga amal qilgan holda yashadi. 19-asrning 2-yarmiga kelib, Rossiya bosqini sababli o'zbek xalqining turmush tarzi, fikrlash yo'sini, tarbiya tamoyillarida jiddiy o'zgarishlar sodir bo'ldi. Faqat islom dini belgilagan turmush tarzi, akida, an'ana va odatlar bilangina yashash mumkin bo'lmay qoldi. Xalqning ongi, axloqi, fikri, turmushi o'zgarishi bilan uning ped.si ham o'zgarishlarga uchradi. Yangi an'ana va odoblar paydo bo'ldi, ayrim pedagogik qadriyat, axloqiy aqidalar esa yo'qoldi. Xalq pedagogikasidagi yo'qotishlar, ayniqsa, sho'ro davrida keng tus oldi. Xalq pedagogikasi tufayli shiddatli o'zgarishlar girdobida qolgan o'zbek millati o'z qiyofasini saqlab qola bildi. Istiqloq natijasida esa o'zbek xalqining fikrlash, yashash, olamni anglash va izoxlash yo'sini yangilandi, xalq ruhiyati, ma'naviy qiyofasi o'zgardi. Bu o'zgarishlar xalqning turmush tarzida paydo bo'layotgan yangi odat, an'ana, xulqatvor, urf va udumlar tarzida namoyon bulmoqda. Mustaqillik davri Xalq pedagogikasida ko'plab islomiy an'analar qayta tiklanib, amaliy tarbiya jarayoniga tatbiq etila boshlandi. Xalq pedagogikasi tarixiy tushuncha sifatida hozirgi kunda ham zamon talablariga moye ravishda boyib bormoqda va jiddiy amaliy tarbiyaviy ahamiyat kasb etmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1. Pedagogika, T., 1996; O'zbek pedagogikasi tarixi, T., 1997;
- 2 .Qurbonov Sh., Seytxalilov E., Kadrlartayyorlash milliy dasturi: pedagogik tadqiqotlar yo'nalishi va muammolari, T., 1999;
- 3 . O'zbek pedagogikasi antologiyasi [tuzuvchilar: K. Hoshimov, S. Ochil], 1-, 2-j.lar, T., 1995, 1999.y